

Krzysztof Pawłowski

Konferencja UNESCO w Warszawie

Ochrona Zabytków 29/3 (114), 233-234

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KONFERENCJA UNESCO W WARSZAWIE

Konferencja UNESCO Komitetu Ekspertów Rządowych odbyła się w dniach 9—18.II.1976 r. w Warszawie.

Celem konferencji było przedyskutowanie i przyjęcie projektu zalecenia dotyczącego ochrony zespołów zabytkowych. Projekt wstępny tego zalecenia został opracowany w wyniku postanowienia XVIII Konferencji Generalnej przez Sekretariat UNESCO i przekazany do wszystkich krajów członkowskich. Polska znalazła się w grupie dwudziestu krajów, które przedstawiły istotne modyfikacje proponowanego tekstu. W oparciu o nadesłane uwagi Sekretariat UNESCO opracował drugą wersję projektu zalecenia, która stanowiła przedmiot dyskusji w czasie obrad warszawskich.

W konferencji wzięło udział 94 delegatów z 43 państw oraz 16 obserwatorów (4 organizacje międzynarodowe, 8 organizacji pozarządowych i Watykan), a ponadto 36 osób Sekretariatu UNESCO. Na konferencji reprezentowane były następujące kraje: Afganistan, Republika Federalna Niemiec, Argentyna, Austria, Belgia, Bułgaria, Kanada, Korea Południowa, Egipt, Hiszpania, Stany Zjednoczone, Finlandia, Grecja, Francja, Węgry, Irak, Izrael, Włochy, Japonia, Jordania, Kenia, Libia, Malajza, Mongolia, Nigeria, Panama, Holandia, Polska, Portugalia, Niemiecka Republika Demokratyczna, Koreańska Republika Demokratyczna, Rumunia, Wielka Brytania, Senegal, Somali, Szwecja, Szwajcaria, Syria, Czechosłowacja, Tajlandia, Togo, Związek Radziecki, Jugosławia (kolejność zgodna z oficjalną listą).

W skład poszczególnych delegacji wchodził głównie specjaliści z dziedziny ochrony zabytków. Tylko niektóre państwa reprezentowane były przez przedstawicieli placówek dyplomatycznych akredytowanych w Warszawie. Dyrektora Generalnego UNESCO reprezentował jego pierw-

szy zastępca John E. Fobes oraz asystent wicedyrektora UNESCO dyrektor Gerard Bolla.

Inauguracji konferencji dokonał w dniu 9 lutego wicepremier i minister kultury i sztuki PRL Józef Tejchma. Przemówienia powitalne wygłosili ponadto przewodnicząca Polskiego Komitetu d.s. UNESCO minister Eugenia Krassowska oraz pierwszy zastępca Dyrektora Generalnego UNESCO John E. Fobes. Na wniosek postawiony przez delegację Francji przewodniczącym wybrano reprezentanta Polski — zastępcę Generalnego Konserwatora Zabytków dra hab. inż. arch. Krzysztofa Pawłowskiego. W wyniku wcześniejszych ustaleń i zgodnie z repartycją geograficzną na wiceprzewodniczących desygnowano: F. M. Khairzade (Afganistan), A. Elizondo (Argentyna), Isa Salman (Irak), Eyo Ekpo (Nigeria), R. R. Garvey (USA), W. Iwanow (ZSRR).

Funkcję rapporteur général powierzono M. Parent (Francja). W skład Komitetu Redakcyjnego weszli: P. H. Bennett (Kanada) — przewodniczący, oraz G. Thomson (Wielka Brytania), Y. Al-Alami (Jordania), A. M. Sy (Senegal), A. Schmid (Szwajcaria), Aniszkin Haralampi (Bułgaria), dr B. Rymaszewski (Polska), Ramon Falcon (Hiszpania).

Rekomendacja, jak również towarzyszący jej raport końcowy zostały przyjęte jednomyślnie, co pozwala sądzić, że zalecenie zaakceptowane zostanie przez Konferencję Generalną w październiku 1976 r. W czasie konferencji zaznaczył się wyraźnie udział polskich specjalistów oraz delegatów krajów socjalistycznych. Należy podkreślić, że przedstawione przez nas korekty zostały niemal całkowicie uwzględnione w projekcie wstępnym dokumentu. W dużej mierze dzięki aktywności delegacji polskiej uwypuklono w zaleceniu rolę planowania przestrzennego w zakresie ochrony zespołów

zabytkowych. Podkreślono też rolę państwa w programowaniu i realizacji zadań w tej dziedzinie. Ponadto rozbudowana została kwestia badań wielodyscyplinarnych, jako podstawy dla wszelkich działań konserwatorskich.

Polska, jako gospodarz konferencji, miała możliwość przedstawienia swoich doświadczeń w dziedzinie ochrony zespołów zabytkowych zarówno na wystawie problemowej, zorganizowanej w miejscu obrad (Hotel Novotel), jak i przy okazji zwiedzania Warszawy (połączonego z wykładem i prezentacją filmów) oraz w trakcie pobytu w Płocku i w Toruniu, zorganizowanego na koszt Ministerstwa Kultury i Sztuki (w dniach 14—15.II). Ponadto część gości zwiedziła Kraków oraz Nieborów i Żelazową Wolę. Uczestnicy konferencji zapoznani zostali przez Generalnego Konserwatora Zabytków dra B. Rymaszewskiego z ogólną polityką naszego państwa w zakresie ochrony zabytków; przewodniczący konferencji w trakcie obrad również niejednokrotnie nawiązywał do doświadczeń polskich. Liczne wypowiedzi, zarówno oficjalne, jak i kulturalne, potwierdziły, że osiągnięcia Polski w dziedzinie ochrony zabytków są bardzo wysoko cenione.

Podkreślano, że wyrazem tego jest, między innymi, wybór Polski na miejsce obrad konferencji. Uchwalony dokument powszechnie jest określany mianem „Rekomendacji Warszawskiej”.

Zasadnicze elementy Rekomendacji Warszawskiej

Zalecenie składa się z sześciu rozdziałów, poprzedzonych częścią wstępną. W preambule podkreślona jest rola zespołów zabytkowych jako elementów codziennego środowiska człowieka, nośników jego cech indywidualnych oraz wartości kulturowych. Wymienione są kie-

runki zagrożenia powodowanego nateżającymi się procesami urbanizacyjnymi oraz stwierdzony brak dostatecznych podstaw prawnych ochrony tych zespołów w wielu krajach.

W rozdziale I — przedstawione są definicje zespołu zabytkowego i tradycyjnego (to określenie wprowadzono na wniosek delegacji państw afrykańskich) oraz sprecyzowane szerokie pojęcie ochrony (identyfikacja, konserwacja, restauracja, rehabilitacja, właściwe utrzymanie oraz rewitalizacja).

W rozdziale II — określającym zasady podstawowe, uwypuklone zostało stwierdzenie, że ochrona zespołów zabytkowych jest obowiązkiem rządów i obywateli państw, w którym się one znajdują. Ochronie podlegają zespoły zabytkowe w całości, tzn. wraz z zamieszkującą i działającą na ich obszarze społecznością. Wszelkie działania oparte być muszą na wnikliwych badaniach naukowych, a szczególną rolę mają do odegrania architektki i urbanisty. Brak odpowiedniej koordynacji nowych inwestycji grozi bowiem degradacją lub deformacją zespołów zabytkowych.

Rozdział III — określając rolę państwa, postuluje sformułowanie polityki ochrony zabytków na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Polityka ta winna integrować tę problematykę z planowaniem gospodarczym i planowaniem przestrzennym.

W rozdziale IV — poświęconym podstawom prawnym i administracyjnym, Rekomendacja zobowiązuje rządy państw członkowskich do odpowiedniej modyfikacji istniejących aktów prawnych w dziedzinie ochrony zespołów zabytkowych lub do sformułowania nowych oraz zepełnienia z nimi aktów normatywnych dotyczących planowania przestrzennego urbanistyki i mieszkalnictwa. Określone muszą zostać rygory związane z wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej, obowiązki bieżącej konserwacji oraz zasady integracji nowych form i nowych funkcji. Duży nacisk po-

łożony został na akcję mającą na celu ukrócenie żywiołu spekulacyjnego. Podkreśla się konieczność przeznaczenia na rehabilitację zespołów zabytkowych znacznej części środków przewidzianych na budownictwo o charakterze społecznym. Zalecenie wskazuje, że wszelkie działania na obszarach zabytkowych wymagają współdziałania specjalistów wielu dziedzin. Podstawą polityki na szczeblu krajowym lub regionalnym musi być ewidencja wszystkich zespołów podlegających ochronie. W oparciu o wnikliwe badania zarówno całego zespołu, jak i jego poszczególnych elementów, a uwzględniając jego strukturę przestrzenną, funkcjonalną i społeczną, opracowane winny być programy i plany ochrony. Muszą one poruszać, między innymi, problem lokali zastępczych lub do stałego przekwaterowania części mieszkańców.

W wyniku ożywionych dyskusji uznano, że wszelkie rozbiórki obiektów zlokalizowanych na obszarach zabytkowych należy uważać za skrajną ostateczność. Podkreślona jest konieczność maksymalnego ograniczenia ruchu kołowego i tworzenia stref ruchu pieszego. Wszelkim działaniom konserwatorskim winna towarzyszyć troska o rewitalizację obiektów i zespołów zabytkowych poprzez wprowadzenie odpowiednich funkcji. W zakresie finansowania podkreślono konieczność stosowania subsydiów dla pokrycia dodatkowych kosztów związanych z rewolucją zespołów zabytkowych. Szczególną wagę przywiązuje się do takiego systemu finansowania, który zapobiegałby rugowaniu z obiektów zabytkowych biedniejszej ludności na rzecz zamożniejszej części społeczeństwa.

W rozdziale V — badania, nauczanie, informacja — położony jest nacisk na konieczność podejmowania badań w zakresie związków urbanistyki i planowania przestrzennego z ochroną zespołów zabytkowych, jak również nad metodami konserwacji i zastosowania nowych technik w tej dziedzinie. Wydobyta jest potrzeba kształce-

nia specjalistów zarówno na poziomie uniwersyteckim, jak i rzemieślników. Ważnym punktem jest również kształcenie personelu administracyjnego. Zalecenie uznaje za konieczne wprowadzenie problematyki ochrony zabytków do programów nauczania wszystkich szczebli oraz jej rozpowszechnianie poprzez środki masowego przekazu. W rozdziale VI — współpraca międzynarodowa — podkreślona jest konieczność współdziałania wszystkich krajów członkowskich w zakresie wymiany publikacji i wszelkiego typu informacji, organizacji stażów, stypendiów, ekspozycji itp. Niekiedy w wypadku krajów sąsiadujących uznaje się za konieczne opracowanie wspólnych programów dla obszarów granicznych.

Ostatni punkt mówi o niedopuszczalności podejmowania jakichkolwiek kroków zmierzających do zniszczenia lub zmiany charakteru zespołów zabytkowych znajdujących się na terenach okupowanych. Projekt zalecenia po ożywionej dyskusji został uchwalony jednogłośnie. Ostateczny jego tekst zostanie w najbliższym czasie opublikowany przez UNESCO i następnie przedstawiony na Konferencji Generalnej w Nairobi. Po akceptacji stanie się dokumentem obowiązującym wszystkie kraje członkowskie, które zostaną zobowiązane do przedstawienia w ciągu roku sposobu jego wykorzystania. Sądząc z dużej aktywności delegatów krajów rozwijających się Rekomendacja Warszawska stanie się podstawą dla sformułowania polityki ochrony zabytków w tych krajach. Podsumowując doświadczenia światowe będą one przydatne również i w państwach o bogatszej tradycji w tym zakresie.

W Polsce, gdzie wiele zasad sformułowanych w zaleceniu od dawna jest stosowane, rozpowszechnienie tego dokumentu przyczyni się z pewnością do poszerzenia grona partnerów współdziałających w dziele ochrony zabytków.

Krzysztof Pawłowski

GDAŃSKIE DNI OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Tegoroczne Dni, które odbyły się w dniach 6—14 grudnia 1975 r. miały szczególny charakter, gdyż łączyły się z Międzynarodowym Rokiem Ochrony Zabytków. Rok ten przebiegał pod hasłem ochrony środowiska kulturowego i zabytkowej architektury, wpływającej na zindywidualizowanie charakteru miast oraz form architektonicznych historycznych układów przestrzennych.

inicjatorem Gdańskich Dni Opieki nad Zabytkami był Ośrodek Ochrony Dóbr Kultury w Gdańsku przy współdziałaniu oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki i Zarządu Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Do programu Dni aktywnie włączyli się Wojewódzki i Miejski Konserwator Za-

bytków, którzy w spotkaniach ze społeczeństwem Trójmiasta przedstawili aktualne problemy i potrzeby konserwatorskie w zakresie ochrony dóbr kultury.

W Ratuszu Głównym (9 i 11.XII) odbyły się spotkania z wybitnymi naukowcami — historykami sztuki, na które przybyło liczne grono ludzi zawodowo związanych z muzealnictwem i ochroną zabytków